

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування
Білостоцький технологічний університет (Польща)
Університет прикладних наук (Литва)
Інститут транспорту та телекомунікацій (Латвія)
«1 грудня 1918 р.» Університет Альба Юлія (Румунія)
Міжнародний науково-освітній та навчальний центр (Естонія)
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра фінансів
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Луцький національний технічний університет
Одеський національний економічний університет
Сумський державний університет
АТ «Сенс Банк»

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ЗАГРОЗИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали VI Міжнародної науково-практичної
конференції**

27 листопада 2024 р.

Полтава
2024

УДК 336.7 (06)

М.34

Редакційна колегія:

Степова О.В., д.т.н., професор, проректор з наукової роботи; Онищенко С.В., д.е.н., професор, директор Навчально-наукового інституту фінансів, економіки, управління та права; Єгоричева С.Б., д.е.н., професор; Птащенко Л.О., д.е.н., професор; Дмитренко А.В., д.е.н., доцент; Свистун Л.А., к.е.н., доцент; Маслій О.А., к.е.н., доцент; Худолій Ю.С., к.е.н., доцент; Глушко А.Д., к.е.н., доцент; Вовченко О.С., к.е.н., доцент.

М.34 **Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи:**
Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 27 листопада 2024 р.
Полтава: НУПП, 2024. 164 с.

ISBN 978-966-616-184-3

У збірнику матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції представлено широкий спектр питань, пов'язаних із розвитком фінансового ринку України в сучасних умовах. Дослідження авторів охоплюють теоретичні та практичні аспекти функціонування фінансового сектору, зокрема: аналіз світового досвіду та його адаптацію до українських реалій; забезпечення стабільності та безпеки фінансового ринку; тенденції розвитку грошово-кредитного ринку та їх вплив на економіку; ефективні методи управління фінансами підприємств; гармонізацію національної системи обліку, аудиту та оподаткування з європейськими стандартами.

Участь у конференції взяли науковці та практики з Польщі, Литви, Латвії, Румунії, Естонії та різних міст України: Вінниці, Києва, Луцька, Львова, Мелітополя, Одеси, Сум.

Призначений для фахівців фінансового ринку, працівників фінансової сфери, науковців, викладачів, слухачів та студентів.

УДК 336.7 (06)

ISBN 978-966-616-184-3

© Національний університет «Полтавська політехніка» імені Юрія Кондратюка

3. Відсутність прибуткових проектів / ефективної команди / стійкої корпоративної моделі бізнесу:

- посилення конкуренції із глобальними гравцями за найкращі угоди;
- дуже велика кількість стартапів не має шансів створити прибутковий продукт та залучають інвестиційні ресурси задля їх освоєння. При цьому засновники не несуть жодної відповідальності за банкрутства компаній;
- ефективний підбір команди з відсутністю керівників і візіонерів команд.

«Обмежені фізичні можливості окремого інвестора відсіяти та відібрати вдалий проект. Фінансування інноваційних проектів вимагають від підприємця та інвестора відповідного рівня взаємної довіри, а інвестор повинен володіти ще й високим ступенем компетенції в тій сфері діяльності, в яку проводиться інвестиція» [3, С. 194]. Одна з основних проблем, яка стримує розвиток венчурного фінансування інвестиційних проектів в Україні, є стан інноваційних секторів економіки. Натомість український інноваційний сектор нині володіє потужним потенціалом, а у світі – потужними інтелектуальними кадрами. При цьому цей могутній потенціал не одержує належного рівня реалізації, оскільки вітчизняні розробники досі слабо розбираються у механізмах комерціалізації венчурних проектів [6].

Функціонування венчурного проекту є самопідтримуючим процесом: кошти, що отримані від «виходів» із компаній, вкладаються у нові венчурні проекти, а новітні стартапи мають намір повторити успіхи кращих компаній попередніх циклів. Зі зростанням ринку венчурного інвестиційного капіталу зростає кваліфікація всіх його суб'єктів – управляючих компаній, інвесторів, юристів, менеджерів, консультантів [1; 4]. Такий тип венчурного зростання характеризується надмірністю фінансових ресурсів і боротьбою венчурних фондів за потенційно найприбутковіші проекти, а це має бути забезпечено відповідною інституційною базою [2].

Література

1. Інвестиційний аналіз: підручник; 2-ге вид., перероб. і доп. / А. А. Пересада, Т. В. Майорова, С. В. Онікієнко, Ю. М. Коваленко та ін.; кер. авт. кол. і наук. ред. А. А. Пересада. К.: КНЕУ, 2008. 544 с.

2. Коваленко Ю. М. Використання категоріального апарату інституційної теорії у фінансовому секторі економіки. *Світ фінансів*. 2010. С. 39–49.

3. Мосієвич О. О. Венчурне фінансування в умовах економічних перетворень: дис. ... канд. екон.:наук: 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Київ, 2020. 246 с.

4. Пересада А.А. та ін. Інвестування: навчально-методичний посібник. К.: КНЕУ, 2001. 251с.

5. Фінансовий ринок: підруч.: у 2-х т. / кер. авт. кол. і наук. ред. Ю. М. Коваленко. Ірпінь: УДФСУ, 2018. Т. 1. 442 с.

6. Яремик М.М. Проблеми венчурного фінансування в Україні. Стратегічні орієнтири. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=2887>.

УДК 336.761:336.768

Єгоричева Світлана Борисівна,

доктор економічних наук, професор

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)

СУЧАСНИЙ СТАН ДЕПОЗИТАРНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Загальновідомо, що облік прав власності є одним з основоположних елементів функціонування ринкової економіки. Адекватна сучасним умовам система депозитарного обслуговування обігу фондових активів гарантує інвесторам безпеку прав власності на цінні папери, що сприяє як розвитку фінансового ринку, так і формуванню сприятливого інвестиційного клімату у державі. Крім того, ефективне функціонування депозитарної системи є запорукою реалізації принципів прозорості та справедливості щодо цін на інвестиційні ресурси.

Інтеграційні процеси фінансових ринків як на національному, так і на міжнародному рівнях зумовили запровадження в Україні нової депозитарної системи, яка функціонує з жовтня 2013 року. Під депозитарною системою розуміється певна облікова та розрахунково-клірингова складова інфраструктури фондового ринку, що обслуговує виконання правочинів відносно цінних паперів. Однією з головних переваг нової системи стало створення Центрального депозитарію, що мінімізує ризики, пов'язані з вчасною поставкою цінних паперів проти платежу, а також гарантує нормальний режим взаємодії учасників ринку з різних країн в єдиній глобальній мережі, сприяючи розвитку іноземного інвестування.

У рамках депозитарної системи провадяться такі види депозитарної діяльності: депозитарна діяльність Центрального депозитарію (Національного депозитарію України – НДУ); депозитарна діяльність Національного банку України; депозитарна діяльність депозитарної установи; діяльність

зі зберігання активів інститутів спільного інвестування (ІСІ); діяльність зі зберігання активів пенсійних фондів (ПФ). Така діяльність здійснюється виключно на підставі ліцензії, що видається НКЦПФР, крім діяльності НДУ, що провадиться на підставі правил Центрального депозитарію цінних паперів, та діяльності НБУ, що здійснюється відповідно до компетенції, встановленої Законом України «Про депозитарну систему України» [1]. Динаміка кількості професійних учасників ринку, що працюють у цій сфері в Україні, подана у таблиці.

Таблиця

Динаміка показників діяльності депозитарної системи України за 2021-2023 рр.

Показник	2021	2022	2023
1. Кількість професійних учасників, які мають ліцензії на провадження депозитарної діяльності депозитарної установи, у тому числі:	165	160	142
мають ліцензію на провадження діяльності зі зберігання активів ІСІ	35	31	24
мають ліцензію на провадження діяльності зі зберігання активів ПФ	14	13	13
2. Кількість анульованих ліцензій на депозитарну діяльність	12	10	27
3. Кількість складених НДУ реєстрів власників іменних цінних паперів	4664	4818	3839
4. Кількість рахунків у цінних паперах емітентів в НДУ	10743	10776	10799
5. Кількість глобальних сертифікатів, що знаходяться на зберіганні в НДУ	10633	10623	10565

Джерело: складено автором на основі даних [2].

Для забезпечення стабільності депозитарної системи Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку здійснює пруденційний нагляд за депозитарними установами, при цьому проводиться аналіз дотримання ними таких пруденційних нормативів, як розмір власних коштів, норматив достатності власних коштів та коефіцієнт покриття операційного ризику. Впродовж 2021 – 2023 років більшість депозитарних установ дотримувалася встановлених вимог, найбільша частка установ, що мала відхилення від нормативних значень, спостерігалася у березні-квітні 2022 року (до 20-23%), при тому що, зазвичай, така частка становить лише 4-8% [2].

Центральний депозитарій веде депозитарний облік всіх емісійних цінних паперів, крім тих, облік яких веде НБУ відповідно до компетенції, визначеної законом, а саме – державних цінних паперів. Деякі показники діяльності НДУ за останні роки відображені у таблиці. Як бачимо, кількість відкритих рахунків емітентів та кількість глобальних сертифікатів, що зберігаються, практично не змінюється, але дещо зменшилася кількість складених реєстрів власників іменних цінних паперів.

Щодо обсягів діяльності депозитарних установ, то відповідну інформацію надає одна з саморегулювальних організацій професійних учасників ринків капіталу – Професійна асоціація учасників ринків капіталу та деривативів (ПАРД) (рис.). За 2021-2023 роки всі відображені на рисунку показники зростають, особливо обсяг депозитарних активів (майже на 30%) і кількість рахунків депонентів (у 4,8 рази), що свідчить про активізацію, незважаючи на воєнний стан і нестабільність економіки, інвестиційної діяльності на вітчизняному фондовому ринку.

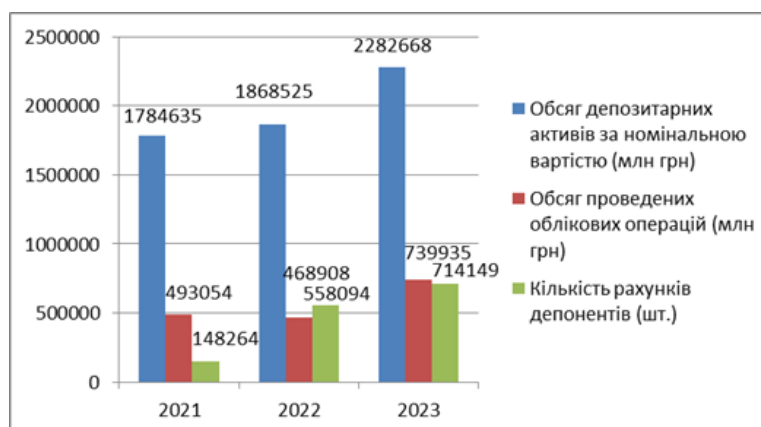

Рис. 1. Динаміка показників діяльності депозитарних установ за 2021-2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [3].

Втім, фахівці зазначають і певні проблеми у функціонуванні депозитарної систем України. Це, насамперед, недостатня інтеграція з міжнародними ринками капіталу, зокрема, обмежена співпраця із глобальними депозитарними системами, такими як Clearstream і Euroclear, що стримує доступ українських інвесторів до міжнародних фінансових ринків. Крім того, необхідна постійна модернізація програмного забезпечення, поглиблення цифровізації процесів, але з урахуванням

підвищених вимог щодо кібербезпеки через зростання кількості кібератак на фінансовий сектор. Зростанню довіри інвесторів будуть сприяти заходи щодо захисту їх прав, особливо міноритарних акціонерів, викорінення випадків шахрайства або недобросовісної практики з боку окремих учасників ринку. Вирішення цих проблем дозволить посилити стабільність і ефективність депозитарної системи України, що є важливим для залучення інвестицій та відновлення та розвитку економіки.

Література

1. Про депозитарну систему України: Закон України від 6 липня 2012 року № 5178-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5178-17#Text>.
2. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Звіти про діяльність. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/about-us/annual-reports/>.
3. Професійна асоціація учасників ринків капіталу та деривативів. Ренкінги депозитарних установ. URL: <https://www.pard.ua/uk/depositary/rankings/>.

УДК 336.76

*Птащенко Ліана Олександрівна,
доктор економічних наук, професор
Андрусенко Альбіна Сергіївна, магістрантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ЯК СТЕЙКХОЛДЕРА НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У сучасних умовах економіки управління активами страхової компанії набуває особливого значення, оскільки воно безпосередньо впливає на фінансову стабільність і здатність забезпечити своїх клієнтів необхідними виплатами. Страхові компанії, як стейкхолдери недержавного пенсійного забезпечення, виконують важливу роль у формуванні пенсійних накопичень громадян, що вимагає від них ефективного управління фінансовими ресурсами.

Договори страхування життя і додаткової пенсії, а також довгострокового страхування життя, які укладаються компанією, за своїми суттю та призначенням є договорами недержавного пенсійного страхування. Особі, яка хоче застрахувати своє життя, потрібно бути досить уважною при укладанні договору зі страховою компанією, адже саме в ньому врегульовані найважливіші питання процедури страхування. Головне, аби договір забезпечував цільовий характер накопичення, надійно захищав майнові права вкладника [1].

Податкові пільги, що надаються в рамках договорів довгострокового страхування життя, спонукають людей долучатися до системи недержавного пенсійного забезпечення. Крім того, це допомагає вирішувати соціальні питання. Довгострокове страхування життя також виступає важливим джерелом інвестицій для національної економіки, оскільки дозволяє накопичувати великі фінансові кошти населення, які, на відміну від депозитів у банках, мають тривалий характер.

Для недержавного пенсійного забезпечення важливо, щоб компанія могла гарантувати виплати пенсій у майбутньому. Ефективне управління активами сприяє фінансовій стабільності та надійності цих виплат. Страхові компанії повинні мати достатню ліквідність для виконання своїх зобов'язань перед клієнтами. Управління активами допомагає підтримувати баланс між довгостроковими інвестиціями та короткостроковими ліквідними активами [2].

Страхові компанії беруть участь у формуванні недержавних пенсійних фондів, що дозволяє їм забезпечувати населення додатковими пенсійними виплатами. Вони виступають посередниками між вкладниками і ринком фінансових активів, що вимагає від них високого рівня професіоналізму та відповідальності. Страхові компанії повинні враховувати інтереси всіх стейкхолдерів: вкладників, регуляторів, акціонерів та суспільства в цілому. Прозорість у прийнятті рішень і звітність є важливими елементами у взаємодії з ними.

Таким чином, управління активами страхової компанії є складним і багатограним процесом, що вимагає комплексного підходу та врахування інтересів різних стейкхолдерів. Ефективне управління активами не лише забезпечує фінансову стабільність самої компанії, а й сприяє розвитку недержавного пенсійного забезпечення в країні, що є надзвичайно важливим у сучасному світі.

Література

1. Особливості діяльності страхових компаній у системі недержавного пенсійного забезпечення. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/>
2. Система недержавного пенсійного забезпечення. URL: <https://ukc.gov.ua>.
3. Онищенко С., Маслій О., Ківшик О., Черв'як А. Вплив страхового ринку на фінансову безпеку України. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2023. 1(48). 268–281. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3976>